

Hópmýnd af ferðalöngum í lok ferðar.

Mynd: BJ

Af sedrusviðum Atlasfjalla og pálmalundum Sahara

Skógræktarferð Skógræktarfélags Íslands 2022

Inngangur

Marokkó er stórt land á okkar mælikvarða, rúmlega fjórum sinnum stærra en Ísland eða 446 þúsund km², álíka stórt og Svíþjóð. Þar búa rúmlega 37 milljónir manna og eru þar fjölmennastir Berbar, hátt í 70% íbúa

en af arabískum uppruna teljast vera 20% íbúa og hafa lengst af verið leiðandi í stjórn landsins. Af öðrum minnihlutahópum má telja gyðinga sem mynduðu allstór samfélög áður fyrr í borgum landsins en hefur farið mjög fækkandi, margir flust til Ísrael. Skil á

milli þessara kynþátta eru hins vegar smám saman að mást út þar sem hjónabönd milli áðurnefndra kynþátta eru orðin algeng. Lengi vel var arabíska aðal tungumálið en fyrir ekki svo mörgum árum hefur Berba-málið fengið uppreisn æru og er nú jafnt gilt arabísku. Stjórnarfar landsins er þingbundin konungsstjórn og þar ríkir í dag Mohammed VI, sem þykir frjálssyndur og hefur m.a. bætt nokkuð stöðu og réttindi kvenna. Kosningar til þings fara fram á fimm ára fresti.

Marokkó er land andstæðna, þar sem Atlantshafið að vestan og Miðjarðarhafið

að norðan móta umhverfið en ekki síst miklar fjallakeðjur Atlasfjallanna, frá suðvestri til norðausturs, og teygja sig eftir endilöngu landinu. Austan og sunnan fjallgarðanna tekur Sahara eyðimörkin við. Þessar aðstæður skapa fjölbreytta flóru og fánu. Hér eru að finna fjöldann allan af trjátegundum og runnum sem gleðja auga en auk þess eru hér margar einlendar tegundir sem ekki finnast annarsstaðar á jarðarkringlunni. Þá má ekki gleyma þeirri staðreynd að Marokkó eða borgin Salé – Rabat er tengd sögulegum viðburðum heima á Íslandi en þaðan kom

Meginleiðir sem farnar voru og gististaðir.

Mynd: RF

sjórnæingjaskip árið 1627 undir stjórn Múrat Reis sem var Hollendingur að nafni Jan Janszoon og hafði upphaflega verið handtekinn við Kanaríeyjar og færður til Algeirsborgar. Reis þar til metorða og var flotaforingi Ottómanssoldánsins í Alsír í Salé-borg, stundaði sjórán og rændi Grindavík og Austfirði og gerði misheppnaða tilraun til að ræna Bessastaði.

Marokkó er fyrst og fremst landbúnaðarland og hafa hátt í 70% landsmanna viðurværi sitt af einhverskonar ræktun og tengdum störfum. Hér er hægt að rækta nánast hvað sem er, svo fremi að vatn sé til staðar. Sem er reyndar áhyggjuefni þar sem úrkomubrestur hefur verið í landinu sl. hálf tveim árum og gengur hratt á gunnvatnsstöðu landsins. Hér blasa því við sömu vandamál sem víða eru farin að þrengja að efnahag og lífsviðurværi milljóna manna í Afríku.

Ferðin

Ferðin var farin dagana 5. til 16. október sl. og tóku þátt í henni 52 Íslendingar víðs vegar að af landinu. Reyndar hefði ferðin verið fyrirhuguð tveim árum fyrr en nú var rétti tíminn og öllum frjáls för. Þessi fjöldi hentar vel þar sem hentugt er að fara um landið á rútu og þátttakendur fá allir sömu upplýsingarnar.

5. október:

Fyrsti dagurinn fór í að koma sér á áfangastað en flogið var til Casablanca með millilendingu í Mílanó á Ítalíu og bar fátt til tíðinda á ferðinni annað en að Alparnir sem flogið var yfir sýndu sína fallegustu hlið og var heiðskírt bæði yfir Sviss og Ítalíu. Komið var á áfangastað á snoturt Hótel Onomo fyrir miðnætti í höfuðborginni Rabat en lent var á flugvelli skammt utan við Casablanca.

Hraukar af laukstæðum til þerris.

Mynd: BJ

6. október:

Dagurinn var tekinn snemma og lagt af stað kl. 9:00 og farið um miðborg Rabat. án viðkomu en m.a. bar fyrir augu stórt og tilkomumikið leikhús sem er í smíðum.

Stefnan var tekin inn í land í átt að borginni Ifrane sem er í jaðri Atlasfjalla í um 1600 m hæð. Þar byggðu Frakkar upp bæ á nýlendutíma sínum í Marokkó, sem spannaði árin frá 1912 til 1956. Frakkarnir flúðu gjarnan heitasta tíma sumarsins úr stórborginni Marrakesh í svalann í Ifrane. Hér snjóar á vetrum, ótrúlegt en satt, en hér er að finna skíðasvæði Marokkóbúa. Á leiðinni ókum við um laukræktarhérað þar sem heilu stæðurnar af lauk voru til þerris.

Við kynntum okkur einn af stærri þjóðgörðum landsins en í Marokkó er að finna eina tíu garða. Í fararbroddi móttökunefndar var Mohammed Ddich, formaður samtaka CCM (Mountain Civil Coalition), sem berjast fyrir bættum kjörum fólks í fjallendi Atlasfjallanna. Í fjallendi landsins býr fjórðungur íbúa sem jafnframt er fátækasti hluti landsmanna.

Hassan umhverfisfræðingur sagði okkur frá þjóðgarðinum sjálfum og sýndi jafnframt glærur en garðurinn var stofnaður árið 2004 og nær yfir 124 þúsund ha þar sem vex einstakur sedrusviðarskógur (*Cedrus atlantica*) en einnig þrífst þar einstakur stofn apa (*Macaca*

Stjórn Fjallavina í Marokkó og þar fremstur í flokki. t.b. Mohammed Ddich.

Mynd: BJ

Amine Mouhyi segir frá sedrusskóginum.

Mynd: BJ

sylvanus), sem við kynntumst betur degi síðar. Lífríki svæðisins er um margt einstakt og tilgangur með stofnun garðsins að reyna að varðveita sedrusskógin, dýralíf og gróður eftir því sem hægt er í samráði við íbúa, sem hér hafa stundað búskap um langa hríð. Því miður hefur hins vegar sigið á ógæfuhliðina, skógar minnkað og á þá freklega gengið en einnig sumar tegundir horfið. Orsakirnar eru aukinn mannfjöldi og vaxandi beitarálag. Þá er svæðið einnig jarðfræðilega sérstakt en þar er að finna ævafornar bergmyndanir frá því hér var mikið ægishaf sem smám saman safnaði kalklögum og sjávarseti sem nú hefur risið upp af botni og hreykja nú fjallgarða Atlasfjalla, sem hafa áhrif á vatnsbúskap landsins. Garðurinn stígur úr 800 m hæð upp í 2400 m, sem gefur fyrirheit um fjölbreyttan gróður og fínu.

Ein sex stöðuvötn innan garðsins eru skráð á Ramsar lista Sameinuðu þjóðanna þar sem þrífast m.a. einlendar tegundir gróðurs og dýralífs.

Þá var komið við á mjög nútímalegu náttúrugripasafni þar sem tók á móti hópnum ungur safnstjóri, Amine Mouhyi, sem auk þess fór með hópinn í klukkutíma gönguferð um sedrusskógin og svaraði spurningum sem vöknudu. Hér upplifðum við hve sedrusviðurinn getur verið mögnuð og stórvaxin trjátegund en jafnframt hve beitarálagið hindrar náttúrulega viðkomu skógarins.

Um kvöldið var snæddur m.a. gómsætur silungur sem ræktaður er í einu þeirra vatna sem tilheyra þjóðgarðinum. Gist á ágætu Hóтели Ifrane Palace.

7. október:

Lagt var af stað í góðu veðri frá Ifrane og framundan nokkuð langur dagur þar sem lagðar voru að baki tvær fjallakeðjur, Mið- og Há-Atlas. Stoppað var í fjallaskarði þar sem tóku á móti okkur áður nefndir apar sem voru hinir gæfustu og tóku okkur fagnandi en innan hópsins er samt greinilega valdastigi sem hafður er í hávegum. Sjá mátti mikla sedrusviðarskóga en einnig leifar fyrri skóga, sem sjást sem einstaka stór tré uppi á hryggjum. Hér er

Hér eru beitar svæði Berba hirðingja og svipar landinu nokkuð til Möðrudalsöræfa. Sjá má leifar sedrusskógarins á hæðinni t.h.

Mynd: BJ

Hibýli hirðingjafjölskyldu.

Mynd: BJ

heimur Berba hirðingja sem beita hvern fermetra og hafa þann sið að færa sig til á svæðum eftir árstíðum. Halda sig hér í fjalllendinu á sumrum en þegar líður að vetri er allt hafurtask fært og flutt suður af fjallgarðinum og niður á láglendi sunnan við rætur Atlasfjalla. Víða er að sjá miklar eyðimerkur sem við getum kallað svo og ekki bætir úr skák að einmuna þurrkatíð hefur í raun ríkt í Marokkó í eitt og hálf t ár þannig að allur lággróður er nánast skrælnaður og uppétinn.

Það kom hins vegar skemmtilega á óvart að hér tókum við fyrst eftir nýrri furutegund sem hefur greinilega verið gróðursett í nokkrum mæli; aleppófurán (*Pinus halepensis*) sem vex víða við Miðjarðarhafið en er hér í Atlasfjöllunum á syðri mörkum útbreiðslusvæðis síns. Hún virðist þrífast með ágætum á þessu svæði og þolir greinilega þurrka og hita. Hér komum við að einu af stærri vatnsforðabúrum Marokkó, sem veitt er

vatni úr á akra austan fjallgarðsins. Nú er staðan eftir þurrka síðustu mánaða að vatnið er eingöngu 1/3 af því sem eðlilegt getur talist og horfir til verulegra vandræða

Húsmóðirin bauð upp á léttar veitingar, enda gestrisni hvarvetna sem við komum. Mynd: BJ

Híbýli fjölskyldunnar (Berba hirðingjar) séð á lengdar. Um leið og við heimsóttum fjölskylduna heilsuðu þeir ferðafélagar Vigfús og Grétar upp á einn íbúa, sem dags daglega er aðal flutningatæki svæðisins.

Mynd: BJ

Mikið var um steingervinga á ferðaslóðum okkar og hér heimsóttum við fyrirtæki þar sem slípaðar eru steingerðar lífverur, milljón ára gamlar.

Mynd: BJ

ef ekki kemur deigur dropi úr lofti næstu mánuði.

Komið var við í steinsögunarvinnslu þar sem slípaðir eru upp steingervingar fullmótaðir frá fyrri tíð, „Macro Fossiles Kasbah“. Hægt var að versla þar dýrgripi og minjavörur. Á þessu svæði er vart hægt að þverfóta fyrir slíkum steindum.

Gist var í borginni Erfoud á Hótel Riad við ágætan aðbúnað. Um kvöldið sáum við í fjarska bjarma af eldingum er laust í Atlasfjöllin og eftir miðnætti byrjaði að

rigna með hávaða og látum. Kærkomin rigning fyrir heimamenn.

8. október:

Eftir stíft ferðalag fyrri dags hófst dagskrá ekki fyrr en kl. 9:30 en þá heimsóttum við pálmatrijáabóndann Mohammed klæddum bláum serk. Eftir rigningu næturinnar reyndist nokkuð erfitt að fylgja honum eftir út á akrana en moldin verður að einni leireðju sem var bæði hál og varasöm þar sem um akrana eru einnig skurðir með

Döðlupálmaeigandinn hann Mohammed sýndi okkur með stolti stóran lund pálmatrjáa.

Mynd: BJ

áveitukerfi. Einkar áhugavert að kynnst ræktun á döðlupálmum. Sammerkt að mikil vinna fylgir þeirri ræktun þar sem lítil tæknivæðing er til staðar. Pálmatré eru sérbú þannig að annað hvort eru trén með kvenblóm eða karlblóm, líkt og víðir eða aspir sem við þekkjum héðan. Þarf að frjóvga kvenblómin og framkvæma á réttum tíma og er það allt handgert. Frjóvgun er unnin þannig að frjókornum er safnað saman af karltrjám og síðan er klifið upp kventrén og þau frjóvguð með þar til gerðum burstum. Þetta er mikil vinna og framkvæmd á takmörkuðum tíma því frjó geymist ekki mjög lengi. Pálmatré byrja að mynda blóm upp úr fimm ára aldri og endast allt að 150 ár. Uppspera er misjöfn milli ára og eftir árferði. Eftir góða uppskeru geta jafnvel liðið þrjú ár þar til tréð ber góða uppskeru aftur. Uppskerutímanum var um það bil að ljúka þegar við komum hér við sögu en hvert tré getur gefið af sér allt að 50 til 60 kg af döðlum þegar best lætur.

Þá var komið við á markaði í nágrenni og mikill handgangur í óskjunni. Einhverjir úr hópnum gerðu góð kaup enda döðlurnar dásamlegur ávöxtur.

Snæddur var hádegisverður í veitingastað sem byggður var úr leir og hálmi (pisé) og allstaðar að sjá jarðmyndanir þar sem gat að líta á yfirborðinu frumlífverur 350-500 milljón ára gamlar.

Á markaðnum var hægt að gera góð kaup á döðlum.

Mynd: BJ

Ferðalangar skoða ræktun döðlupálma.

Mynd: BJ

Pyrrum stráð akasútré finnast á stangli í eyðimörkinni.

Mynd: BJ

Um kvöldið hélt stór hluti hópsins út að jaðri Sahara eyðimerkurinnar og fór í eftirminnilega ferð á úlföldum um sandöldur og fláka. Náðu þessar öldur allt að 200 m þar sem þær voru hæstar. Var þetta hinn eftirminnilegasta upplifun og tókst í alla staði vel.

Áfram gíst á Hótel Riad Erfoud.

9. október:

Lagt var land undir fót upp úr kl. átta að morgni og haldið í suðvestur átt á mörkum Atlasfjallgarðsins og Sahara eyðimerkurinnar. Landslag er afar hrjóstrugt en hér er engu að síður stunduð mikil ræktun og þá aðallega í dalverpum þar sem styttra er niður á gunnvatn,

Úlfaldalestin silaðist hægt yfir sandöldurnar.

Mynd: BJ

enda vatnsmiðlun og vatnsveitukerfi forsenda ræktunar. Hér hafa menn tekið sólarzellubúskap í þjónustu sína og nota það rafmagn sem þar gefst til að dæla vatni úr jörðu upp á yfirborðið til að vökva akrana. Fyrir utan akurlendi íbúa er svo sem fátt um fína drætti en landslagið líkist helst hálandi Íslands fyrir utan að hér er að finna runnategundir og þá oftast þyrnum stráðar. En hér var áberandi ein trjátegund sem vakti athygli og virðist vaxa á stangli

á stórum svæðum en það er akasíu-tegund (*Acacia tortilis*). Hún er vel í stakk búin til að þola þessa þurru og brennheitu veðráttu, þakin þyrnum. Sjá mátti að fuglar búa sér hreiður sín í trjánum en úlfaldinn kærir sig kollóttan og gengur hart að trjánum og sjá má hvernig flest trén eru mörkuð af beit úlfalda sem ná allanget upp í krónur trjáanna.

Um hádegisbil komum við í lítið þorp þar sem tók á móti okkur fjölskylda Lahcen Bouazama frá samtökunum Ibn Baytar sem

Jónatan Gardarsson, formaður Skógræktarfélags Íslands, gröðursetti fyrsta pálmatréd í minningarlund Sigvalda Ásgeirssonar skógræðings. Við hliðina á honum er Lahcen Bouazama í hvítu og dóttir hans t.h. sem er ánægð með handbrögðin.

Mynd: BJ

Listilega unmin teppi um alla vegg.

Mynd: BJ

Ævaform listgrein að vefa teppi og af þeim er nóg í Marokkó og er ekki síður listgrein að selja handverkið og það hefur hann Ahmed teppasali tileinkað sér ágætlega.

Mynd: BJ

er eigandi pálmaekru. Lahcen er í stjórn samvinnufélags landeigenda sem áður var minnst á, CCM, og var ákveðið að efna til ræktunar á íslenskum minningarlundu í nafni Sigvalda Ásgeirssonar skógfræðings sem lést langt fyrir aldur fram. Safnaðist dágóð upphæð og voru gróðursett nokkur táknræn tré í þann lund sem upphaf verkefnisins. Þátttakendur fengu svo

vottorð um sína þátttöku með hnitum pálmalundarins.

Í hádeginu var snæddur vel útilátinn matur sem eiginkona Lahcen og dætur elduðu og stóðu flestir á blístri þegar kom að eftirrétti, sem að sið heimamanna samanstendur af gómsætum ávöxtum.

Framundan löng dagleið þar sem komið var við í eyðimörkinni og skoðuð akasíutré

Í 2000 m hæð má sjá gróðursetta skóga af aleppó-furu og eini.

Mynd: BJ

og úlfaldar að gæða sér á þeim. Víða árdalir, m.a. Dadés og einnig skoðað afar fallegt þröngt og hátt ársorfið gil Todra að nafni þar sem fellur nær lindarvatnslækur.

Gist á ágætu hóteli Ibis Ouarzazate næstu tvær nætur.

10. október:

Ekið um kl. níu um morguninn í átt að þorpi sem er á Heimsminjaskrá Sameinuðu þjóðanna og heitir „Ksar Ait Ben Haddou“. Byggingar allar úr leir og hálm en þar búa enn um 10 fjölskyldur Bedúína við nokkuð þröngan kost. Hér er búpeningur eins og kýr oft undir sama þaki. Þröngar götur og einstigi en afar fróðlegt. Hér hefur ekkert breyst sl. 100 ár og eins og að koma í tímavél. Yfir árdalinn þar sem rennur á með söltuðu vatni frá saltnámum ofar í fjallinu er hin fegursta sýn og andstæðurnar miklar. Þar sem gróðri sleppir tekur við grár sandur og eyðimörk. Um þetta þorp Ait Ben Haddou fóru fyrr á tímum lestir klyfjaðar vörum milli Timbuktu, sem nú er í suðurhluta Malí, og Marrakesh. Tóku þessar ferðir um 50 daga á þeim tímum.

Borgin Ouarzazate er nú miðstöð kvikmyndaiðnaðar í Marokkó enda eru stærstu framleiðendur kvikmynda í heiminum búnir að koma sér upp heilu þorpunum í nágrenni við borgina þar sem teknar eru upp viðlíka myndir og Gladiator og Prince of Persia o.fl.

Ekki síður vakti athygli heimsókn til Ahmed nokkurs teppasala sem fór

mikinn. Var þar að finna gnægðir teppa og handverks í margbreytilegum litum og stærðum og fór fyrir vikið margur mörlandinn þaðan vel hlaðinn pinklum og þjökum.

11. október:

Eftir að lagt var af stað upp úr kl. níu létti þoku og mistri og við blasti fjallgarður Atlasfjallanna. Stefnan var tekin á Marrakesh og nú reynir á bílstjórnann okkar hann Redouane, sem er traustur og ekur afskaplega varlega. Eftir rigningar er hér kominn snjór í hæstu tinda en dagurinn er fallegur og heiðskír himinn. Miklar vegaframkvæmdir eru hér, vegurinn breikkaður og bugður teknar af. Sagði Ahmed leiðsögumaður okkur að eftir alvarlegt rútuslys árið 2016 þegar fórust hátt í 60 manns, tók konungur af skarið og skipaði sínum ráðherrum að hefja betrubætur á heiðinni, annað væri ekki í boði. Leiðin þó hlykkjótt sé er afar falleg og grösugir dalir með ársprænum þar sem hver gróinn blettur er ræktaður til nytja.

Sjá má til hæsta fjallsins í Marokkó, Toubkal sem er 4167 m, en við skriðum yfir skarðið tæplega 2000 m neðar. Skarðið er í 2245 m hæð, vel yfir hæð Hvannadalshnjúks og er þar enn skógur í hlíðum fjalla.

Hér hefur verið unnið að skógrækt svo um munar og virðast það vera aðallega tvær tegundir sem eru notaðar í landgræðsluskógræktina, en það er aleppó-

Hópur ferðafélaga á múlösum leggur í ferð upp snarbrattar bliðar.

Mynd: BJ

Grösugur dalur við upphaf gönguferðar en þarna vaxa og eru ræktuð valhnetutré og eplatré.

Mynd: BJ

furan (*Pinus halepensis*) sem getur náð 15-25 m hæð og einitegund (*Juniperus thurifera*) sem getur orðið allt að 20 m. Náðum við Sighvatur Þórarinsson, garðyrkjustjóri á Ísafirði, nokkrum könglum af hvorutveggja tegundum til gamans og til að athuga hvort þær komi til á Fróni. Þegar halla tekur niður vestan megin heiðar verður uppgræðslan enn þá meira áberandi og víða fjallasalir sem hafa verið græddir með aleppó-furinni.

Greinilegt að mikil áhersla er lögð á landgræðsluskógrækt með jarðvegs- og vatnsvernd og nýttjar heimamanna að leiðarljósi. Allsstaðar er lögð áhersla á trjátegundir til verndar jarðveginum enda er það margfalt öflugra tæki til bindingar jarðvegs heldur en einhverjar grastegundir sem helst hafa verið notaðar við landgræðslu á Íslandi. Það er augljóst að landgræðslustarfið er unnið af hyggjuviti og kredduleysi enda vitað að trjátegundir

Mynd af gönguhópnum sem stóð sig með þrýði.

Mynd: BJ

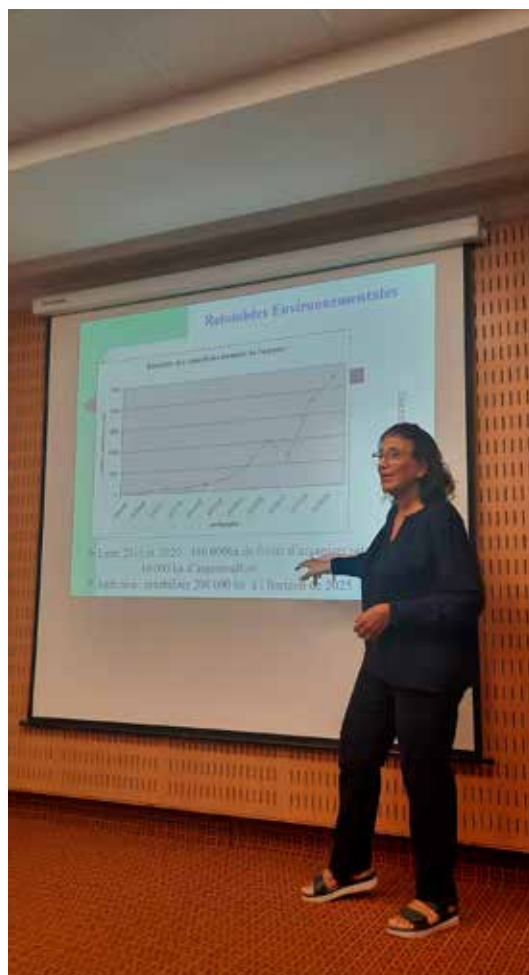
með öflugt rôtarkerfi er besta leiðin til að binda jarðveg.

Komið var við hjá „Herboristerie“ apóteki í Marrakech, þar sem hægt er að kaupa olíur og smyrsl við flestum kvillum sem hrjá hvern og einn.

Dvalið á afar notalegu hóteli Atlas Medina næstu tvær nætur.

12. október:

Lagt af stað á svipuðum tíma kl. 9:00 árdegis og stefna tekin á langan og fallegan dal suð – austur af Marrakesh. Tók nokkuð lengri tíma en áætlað var í upphafi að komast á áfangastað þar sem rigningar undanfarna daga höfðu valdið skriðuföllum og stóð yfir hreinsun á veginum. Allt gekk það þó vel fyrir sig að lokum og komið í lítið fjallaþorp, nokkurskonar grunnbúðir, þar sem hópnum var skipt upp í þrjá mismunandi hópa; 1. Gönguhópur, 2. Múlasnahópur og svo Jeppahópur. Lögðu nú allir af stað, og hver með sína leiðsögumenn. Eftir um tveggja tíma göngu voru allir þátttakendur komnir í þorpið Aroumd þar sem allir snæddu saman ljúffenga rétti að hætti heimamann. Hér náðum við að klífa upp í rúmlega 2000 m hæð og tóku menn vel til matar síns og að vanda hver réttur borinn fram sérstaklega. Á leiðinni upp dalinn og upp hlíðarnar var

Prófessor Zoubida Charrouf fjallaði í erindi sínu um stofnun samtaka til bjargar argantrjánnum og vinnslu og þróun afurða.

Mynd: BJ

gengið um fallega valhnetuskóga sem nýttir eru af heimamönnum. Er þessi trjategund yfirleitt krónumikil og margstofna og einstök tré ævagömul. Í árdalnum er einnig að sjá aspir og ýmsar víðitegundir.

Á niðurleið fengum við kynningu á eplarækt sem stunduð er hér af miklu kappi og kom til liðs við okkur einn af landeigendum og sagði okkur undan og ofan af þeirri ræktun. Ræktun epla hófst hér að frumkvæði Frakka og í þessu héraði eru um 5-6 tegundir af eplum ræktaðar.

Gert var ráð fyrir fyrirlestri í höfuðborginni kl. 17:00 en það stóðst nú ekki alveg en prófessor Zoubida Charrouf frá háskólanum í Rabat var mætt og hélt fróðlegt erindi um stofnun samtaka í því skyni að bjarga argan trjategundinni og stuðla að sjálfbærni í framleiðslu og þróun á vörum sem nýtt er úr argan ávöxtum. Verkefnið byrjaði á því að ræktunarsvæði argan-trjáanna var tilnefnt sem „Biosphère“ af UNESCO 1998. Jafnframt voru stofnuð samvinnufélög sem skapa vinnu fyrir konur sem ella hefðu ekki fjármuni milli handanna. Samtökin voru stofnuð árið 1985 og hafa vaxið hratt og eru nú starfandi um 400 samvinnufélög á því svæði í Marokkó sem hægt er að rækta argan tréð. Vegur og velgengi samtakanna

hefur verið ótrúlegur því nú er arganolían orðin þekkt vörumerki um allan heim. Samtökin hafa einnig endurheimt 150 þúsund ha af argan skógi og stefna að ná að auka argan skóginn um 200 þúsund ha til viðbótar. Er hér skýrt dæmi um frumkvæði sem hægt er að leysa úr læðingi og snýst ekki einvörðungu um trjárækt og nýttar heldur eflingu félagslegs sjálfstæðis og menntun sem stuðlar að frelsi til athafna og þroska.

13. október:

Áður en við yfirgefum Marrakesh var komið við í Souk-inu og skoðaður grafreitir soldánsins Ahmad al-Mansur (1578-1603) og forfedra Saadian ættarinnar sem ríkti á 16 öld, nokkrum árum áður en Tyrkjaránin voru framin.

Einnig skoðuð híbýli og hallir ráðamanna (Bahia höllin) frá 19. öld þar sem er m.a. að finna fallega garða með ótrúlega fallegum skreytingum, svo ekki sé minnst á gamalt gufubað - Hammam - sem talið er að eigi rætur að rekja til tíma Rómverja sem ríktu hér við Miðjarðarhafið um aldir. Marokkóska útgáfan hefur síðan þróast á sjálfstæðan hátt og tengist m.a. trúarbrögðum og öðrum mikilvægum athöfnum eða tímamótum.

Framleiðsluaðferðir við gerð arganolíu eru mikil handavinna. Íslendingar fengu að spreyta sig með ágætum árangri. Heimakonur brostu kurteislega.

Mynd: BJ

Við lok fyrirlesturs, t.h. Miloud Azarhoun, umhverfisverkfræðingur sem hélt erindi, Dominique þýddi yfir á ylbýra og Jónatan, formaður Skógræktarfélags Íslands og Mostapha, í forsvari fyrir Slow Food Tafaout . Pakkaði Jónatan fyrir hönd hópsins og færði þeim gjafir. Mynd: BJ

Í sjálfu sér er ekki auðvelt að fara með 50 manna hóp um miðbæ Marrakesh enda víða áreiti af sölumönnum og umferð akandi ökutækja hröð en allt gekk þetta upp að lokum og ferðalangar upplifuninni ríkari.

Síðan var stefnan tekin vestur á bóginn og ekið eftir hraðbraut að Atlantshafinu að hafnar- og strandborginni Essaouira. Á leiðinni þegar nær dró fer að bera á argantrénu auk þess sem greinilegt er að korn og hveiti er ræktað. Hér hefur hins vegar lítið rignt síðasta hálfu annað árið þannig að þó að akrarnir séu plægðir hefur korninu ekki verið sáð og verður ekki fyrr en rigna tekur. Oft eru ólífurækt eða argantré, eða möndlutré á ökrunum, frekar gisin þannig hægt er með vélum að sá korni eða hveiti og nýta landið til fullnustu.

Það var frískur vindur við Atlantshafið, 27° C gráður, og mikið strandlíf stundað við þessa borg, sem sagt er að Portúgalir hafi byggt upp á sínum tíma.

Athygli vekur að aðalgötutréd í borginni er ættað úr Kyrrahafinu, frá Norfolk Island, og nefnist *Aurucaria heterophylla* og líður greinilega vel hér í seltu og hita við ysta haf.

Bókað var inn á Hótel des Iles sem reyndist vera nokkuð aftarlega á merinni

hvað hreinlæti í nánast umhverfi varðar vegna mávagers sem lagt hafði undir sig sundlaug og verandir hótalgesta. Var brugðist snöfurmannalega við umkvörtunum auk þess sem einhverjir voru fluttir í betri herbergi. Að öðru leyti fór vel um hópinn og matur til fyrirmyndar.

14. október:

Um morguninn hittu okkur tveir heiðursmenn komnir langt að, þeir Miloud Azarhoun umhverfisverkfræðingur og Mostapha sem er í forsvari fyrir „Slow Food“ samtökin í Tafaout.

Miloud hélt erindi fyrir okkur í fyrirlestrasal hótelsins um framtíðarhorfur og ógnir arganræktunar í Marokkó. Samfara velgengni ræktunarinnar er gríðarleg eftirspurn eftir arganolíu og hættan sú að alþjóðleg fjárfestingarfyrirtæki taki yfir ræktunina og þá verði horft fram hjá þeim menningartengdu verkefnum sem þegar hafa verið byggð upp og hafa gagnast nærsamfélögunum. Eftir það var haldið suður á bóginn þar sem við hittum eitt af samyrkjubúum kvenna „Coopérative Ajddigue Féminine“, sem rækta og nýta argantréd. Var vel tekið á móti hópnum og aðstaða snyrtileg, auk þess sem sólubás

Frá höfninni í Essaouira. Sjómenn að landa afla.

Mynd: BJ

Landbúnaðarland, akurlendi þegar plægð með ávaxtatrjám inn á milli en sáning biður þar til rignir.

Mynd: BJ

Ferðafélagarnir kvaddir - Redouane bílstjóri, Ahmed leiðsögumaður og léttadrengurinn síbrosandi, Redouane yngri.

Mynd: BJ

var hluti af samlaginu. Ekki var úrvalið jafn mikið og við höfðum séð á öðrum stöðum en satt að segja kom það ekki að sök. Það er með ólíkindum hve þessi búgrein hefur dafnað vel, þróast og blómstrað. Af þessu mættu margir ræktunarmenn eða bændur almennt læra því að fyrir árið 1985 var arganolía seld á kók- eða pepsí-flöskum og notuð eingöngu af örfáum innfæddum.

Þegar komið var til baka var steðjað út í borgina og fyrst arkað niður að höfn þar sem handagangur var í öskjunni. Stóð yfir beiting og verið að útbúa bátana fyrir nóttina en veiðimenn fara til veiða snemma nætur og koma svo með afla að morgni. Sjá mátti að hér hefur verkun á fiski náð því stigi að aflinn er ísaður en við það geymist hann margfalt betur og ekki veitir af hér í hitanum. Síðan var haldið inn fyrir borgarmúrana, inn í þröng stræti og götur þar sem margt áhugavert var til sölu. Margir voru farnir að læra nokkuð þá list að prúttu en hér virtist líka verðlag vera nokkuð hagstæðara en víða á fjölfarnari stöðum.

15. október:

Lagt af stað upp úr kl. 8:00 og stefnan tekin á þá víðfrægu borg Casablanca. Mest öll leiðin er á hraðbraut en af og til þarf að fara um héraðsbæi og þar sem nú er laugardagur eru solumarkaðir í fullum gangi og reyndist stundum erfitt að komast í gegnum þvögu miðbæjanna þar sem markaðirnir eru þar. Ægði saman mannfólki, húsdýrum, skellinöðrum, bílum og allt í einni þvögu. Miðaði hægt áleiðis en á leiðinni stoppuðum við, hin sígildu pissustopp, sem alltaf voru þegin með þökkum.

Casablanca er nútímaleg borg og hér virtist vera hvað mest ríkidæmi af þeim borgum sem við fórum um. Byggingar nútímalegar og hvíti liturinn á byggingum í hávegum. Ekki er hægt að heimsækja borgina án þess að heimsækja Hassan II moskuna sem byggð er út við ysta haf og ólíkt öðrum moskum er heimilt að skoða gegn ca. 2000 kr.

aðgangseyri sem nokkrir úr hópnum nýttu sér. Þetta er stórglæsileg bygging sem var lokið við að byggja árið 1993 og mun hafa kostað um 700 milljón dollara og miklu til kostað en allsherjar fjársöfnun var hrundið af stað til að eiga fyrir byggingunni á sínum tíma. Spurning engu að síður hvort slíkur íburður heyrir ekki sögunni til þegar mörg brýnni mál steðja að Marokkómönnum.

Um kvöldið var svo hátíðar kvöldverður haldinn í kastala „Sqala café maure“ þar sem voru bornar fram dýrindis kræsingar auk þess sem flokkur fjögurra Berba söng sína þjóðlagatónlist undir taktföstum ásláttarhljóðfærum.

16. október:

Dagurinn tekinn snemma og ekið í um 45 mín að þeim sama flugvelli og við lentum við komuna. Ferðafélagarnir kvaddir - Redouane bílstjóri, Ahmed leiðsögumaður og léttadrengurinn síbrosandi, Redouane yngri. Þeir leystir út með gjöfum og góðum óskum. Heimferðin gekk vel með viðkomu í Amsterdam og lent í Keflavík fyrir miðnætti. Margir nokkuð ferðaþreyttir en sælir í sinni.

Að lokum:

Höfundur vill þakka öllum ferðafélögum fyrir góðan anda og skemmtilega samveru í ferðinni og ekki síst Dominique Plédel Jónsson fararstjóra sem skipulagði ferðina og veiti okkur innsýn í töfra Marokkó, allt frá hæstu fjallaskörðum Atlantsfjalla yfir í heitar sandöldur Sahara og niður að gjálfrandi öldum Atlantshafsins.

Að ári verður svo farin þægileg skógræktarferð til Króatíu þar sem heimamenn munu sýna okkur hvernig skógrækt er háttað í þessu fallega landi á Balkanskaganum. Þá verður einnig gerð betur grein fyrir helstu trjátegundum og skógrækt í Marokkó í grein um Marokkó í vorhefti Skógræktarritsins 2023.

Höfundur: Brynjólfur Jónsson